

Gospodar in gospodinja

LETO 1941

30. APRILA

ŠTEV. 18

Da bomo pridelali več fižola

V današnjih časih, ko primanjkuje žita in mesa, moramo gledati na to, da jih nadomestimo s kako drugo, po možnosti enakovredno hrano. Naši kraji že itak niso preveč rodni za žito, dočim živina dobro uspeva in bi jo bilo treba rediti v čim večjem obsegu. Vendar mora kmet prodajati živino, da pokrije izdatke, ki jih ima v gospodarstvu in za družino, tako da si tudi ne more privoščiti mesa, kolikor bi ga rabil za izdatno prehrano.

Žito nam delno nadomešča krompir, mesu skoraj enakovredna hrana pa bi bil fižol. Vrednost mesa kot hrane je v beljakovinah in masti, ki jih ima v sebi. Tudi fižol ima mnogo beljakovin (okrog 30%) in ga je torej treba uvrstiti med močna hranila kakor meso, kateremu je fižol dober nadomestek. Če se torej hočemo oskrbeti z dobro, krepko hrano, bomo letos en del svojega polja zasadili s fižolom.

Za pridelovanje fižola moramo vedeti, da mu ugaja topla in lahka zemlja. Večji del naše zemlje ustreza tem pogojem. Zemlja naj ne bo preveč izčrpana, ker fižolu ne smemo gnojiti direktno s hlevskim gnojem. Pač pa je zelo prikladno zemljo, ki je bila lani dobro pognojena s hlevskim gnojem. Ako bi namreč za fižol direktno gnojili s hlevskim gnojem, bi nam fižol »podivjale«, t. j. steblo in listi bi se bohotno razrasli na račun dušika, ki so ga dobili iz hlevskega gnoja, dočim bi bil pridelek strokov, odnosno vmesna manjši kot brez gnojenja. Pač pa se pridelek fižola jako poveča, ako mu gnojimo s fosforjem (superfosfat, Tomasova žilindra, kostna moka) in kalijem (kalijeva sol, kainit, pepel). Tudi za apno je fižol hvaležen; kajti kisla zemlja mu ne prija, apno pa uniči kislino v zemlji.

Dušičnih gnojil fižol kakor tudi vse druge stročnice in detelje ne rabi mnogo; kajti one so sposobne, da s pomočjo bakterij, ki se naselijo na njihovih ko-

reninah same, pridobivajo dušik naravnost iz zraka. V mladosti pa, dokler še nimajo razvitih korenin, morajo najti potrebni dušik v zemlji. Zato je bolje, da se sadi fižol, grah, leča, bob, detelja itd. na njive, ki so bile zagnojene pred enim letom in je dušik že precej izrabljen, ostale sestavine, kakor fosfor, kalij in apno pa so tudi še v zemlji. Ako pa jih dodamo v obliki umetnih gnojil, nam pa znatno povečajo pridelek.

Glede oranja je vsekakor bolje, ako je bila tudi za fižol preorana njiva že v jeseni, ker le tako se bo lahko obrabala zemlja rahla, kakršna je za fižol potrebna. Spomladi pa je dovolj, da se pobrana toliko, da se uniči plevel in malo prerablja prst. Sploh je priprava zemlje za fižol ista kot za krompir in koruzo. Pti nas se pogosto vidi nasajen fižol po razorih med koruzo, krompirjem itd. To je čisto pravilno, ker fižol izrabi tudi slabšo zemljo, kjer bi krompir ali koruza ne uspevala, le to je nepravilno, da se mu določijo premalo prostora, da se ne more razvijati, kakor bi bilo potrebno.

Fižol ljubi toploto. Zato ga je treba saditi šele, ko je zemlja že dovolj segreta in ni več nevarnosti za slano. Za mraz je zelo občutljiv in pozebe že pri +1 stopinji Celzija.

Sajenje fižola pada navadno v prve dneve maja. Imamo dve vrsti fižola: grmičasti ali pritlični fižol in prekljar ali natični fižol. Na njive bomo sadili pritlični fižol, ker z njim boljše izrabimo površino. Sadimo ga v grmiče 30–40 cm narazen. V vsako jamico, ki naj bo le 2–3 cm globoka, damo 3–5 zrn. Nikakor pa ni potrebno in tudi ne gospodarsko, nasuti v eno jamico kar po deset zrn in še več. S tem ne bomo pridelka prav nič pomnožili, ker ena rastlina zajeda drugo v hrani in svetlobi in tako morda ena ali dve zrasteta močni, druge pa v pomankanju svetlobe in hrane zahirajo in ne dajo pridelka. Še huje se

maščuje pregosta in preobilna saditev pri prekljarju. Pet rastlin pri enem kolu popolnoma zadostuje. Če jih je manj pri enem kolu, bodo pa te močnejše in bodo torej dale večji pridelek.

Sadimo samo zdravo seme, ker le zdravo seme nam daje jamstvo, da bo fižol vzkalil. Le od zdravega semena moremo pričakovati velik pridelek. Ako vsadimo seme, ki je polno kali raznih bolezní (zamazana barva okuženega semena), se bo bolezen začela razvijati obenem z rastlino in bo uničila rastlino še preden bo dorasla, potem pa se bo preselila še na druge rastline in uničila do jeseni polovico pridelka. Zato bi bilo pravilno, ako imamo okuženo seme, da ga pred sajenjem razkužimo z uspulnom (2%). Varovati se je tudi fižolovega hrošča, ki se s semenom spet prenese na polje. Pred setvijo naj se seme na-

moči v vodi in se malo premeša. Okuženo in od ličinke fižolovega hrošča napadeno seme je lažje in bo splavalo na površino. Plavajoče seme naj se odstrani in sadi naj se samo opo, ki je ostalo na dnu. Na ta način bomo vsaj malo odstranili nevarnost, ki preti fižolu od bolezní in zajedalcev.

Fižol moramo okopavati in pleti, dokler se toliko ne razraste, da pokrije vso površino. Od tedaj pa do trganja ne potrebuje nobene nege več, ako je zdrav. Ako pa se naseli rja ali temu podobne bolezni, bi bilo primerno škropljenje z bordoško juho (1,5%).

Če se bomo potrudili in posvečali pažnjo fižolu, bomo dosegli lepe pridelke, ki bodo pri povpraševanju, ki vlada zdaj in pri visokih cenah, ki jih je dosegel fižol, pomagali k uspešnejšemu gospodarstvu.

Ing. F. J.

Kaj je vzrok nerodovitnosti sadnega drevja

Glavni vzrok, da je naše sadno drevje tolikokrat brez sadu, je največkrat njegova bohotna rast, ki je posledica na eni strani preobilice mineralnih ali rudninskih hraniv, v prvi vrsti, dušičnatih, na drugi strani pa pomanjkanje tako zvaníh glicidov (grško »glikis« pomeni sladki). Tam, kjer sta obe vrsti hraniv — rudninska, ki jih sprejema rastlina iz zemlje potom korenin in glicidi, ki jih izdeluje drevo v listih s pomočjo listnega zelenila (klorofila) in pa božjega sonca — v pravilnem, prijateljskem razmerju, tam drevo lepo raste, pa tudi bujno cvete in bogato rodi. Tega si pa ravno želi vsak gospodar in gospodinja; zato je njuna naloga, da uravnata obtok in proizvodnjo redilnih snovi v drevesnem telesu! V ta namen imamo na razpolago različna sredstva, toda po značaju in obliki drevesa si moramo izbrati najprimernejši način. Celokupno sadno drevo je kemijska tovarna s čudovito bistroumno notranjo opravo, in vsak sadjar se mora ravno tega naučiti, da zna obvladati ta strojni mehanizem, ako hoče, da bo uspelo drevo in mu donášalo korist.

Preobilico dušičnatih redilnih snovi v zemlji zakriviš, ako gnojíš vrt preveč eñostransko, n. pr. z neprestanim zalivanjem z gnojnico; posledica takega ravnanja je, da se veje podaljšajo preko meje, medtem pa

se spodnji deli vejevja premalo obrastejo z vejicami, kar ima za nadaljnjo posledico, da ima drevo premalo listja, torej nezadostno veliko zeleno ploskev, kar se pravi po domače: ne dovolj delavnice za proizvajanje glicidov! Ta majhna porcija redilnih snovi, izdelanih v listih, je v celotnem svojem razmerju napram rudninskim snovem popolnoma nezadostna in glicidov je v tem primeru komaj dovolj za to, da pomagajo drevesu delati nove korenine, posledica tega je pa zopet, da raste drevo samo v les. Če se pa veje skrajšajo — bodisi s pravilnim obrezovanjem ali pa da so ostale pravilno dolge zaradi pravilnega gnojenja — potem prisili drevesni sok, ki se dviga iz korenin navzgor, več listnih popkov k razvoju, na ta način se poveča zelena ploskev, ž njo proizvodnja glicidov v listih. Ko so le ti v zadostni množini, pridejo v kroni do veljave na ta način, da izdelajo celo množico cvetnih in po njih plodnih popkov. Iz tega vam bo jasno, da je treba drevesno krono gojiti, ako hočete imeti drevo rodovito.

Seveda pa vpliva na rodovitnost sadnega drevja še več drugih važnih činiteljev; ako n. pr. že podlaga, iz katere smo privzgojili drevo, potem cepič plemenite sadne vrste, ki smo ga uporabili v zavesti, da se podedujejo vse lepe lastnosti cepičeve ma-

tere tudi na novo cepljeno drevesce. Važen činitelj je tudi sestava vrtna zemlje in gnojenje (količina rudninskih snovi, ki jih imajo korenine v zemlji na razpolago), pa tudi vreme — dovolj vlage, da more zoreti les — v času cvetja pa dovolj lepih sončnih dni, da se more cvetje oprasiti.

Poleg tega pa odločuje o množini cvetnih popkov neki činitelj, ki smo doslej malo mislili nanj, namreč fiziološko ravnotežje, to je pravo razmerje med redilnimi snovmi, ki jih dobiva drevo iz zemlje (rudninskimi snovmi) in pa med redilnimi snovmi, ki se tvorijo v listju, to je glicidi. Če prevladujejo rudninske snovi, tedaj drevo sicer bujno raste, a pri tem ne cvete in posledno tudi ne rodi. Če pa prevladujejo glicidi, potem je drevo zelo rodovitno. Ako takemu rodovitnemu drevju ne posrežete z rudninskimi snovmi (v umetnih gnojilih) potem se vam drevo izniči, ugonobi zaradi prevelike rodovitnosti. Kaj pomeni to za praktično življenje?

To pomeni: a) Da moramo dajati drevju toliko hranilnih snovi, kolikor jih v resnici potrebuje; b) da moramo z gnojenjem dodajati samo takih snovi, kakršnih drevju primanjkuje; drevesa, ki bujno rastejo in nič ne rode, moramo gnojiti s fosforjem, kalijem, včasih tudi z apnom. Drevju pa, ki je slabo rasti, sicer pa rodovitno, da je ve-

selje, privoščimo več dušičnatih gnojil: dobre gnojnice, komposta, hlevskega gnoja; c) Poskrbeti moramo, da bo listna površina kolikor mogoče velika, obenem pa tako razporejena, da jo bo moglo sonce dobro razsvetljevati, to je že prvi korak k rodovitnosti. Drevo samo prispeva k temu v največji meri; pošilja namreč največ redilnih sokov v najbolj skrajne dele, v končne mladike. Od tukaj pa prirastajo vsako leto novi podaljški, ki služijo v to, da se poveča zelena listna ploskev, ki naj bo čim bolj izpostavljena soncu, kajti po vplivu sončnih žarkov in delovanju klorofilnih zrnc, ki so v listju, se tvorijo snovi, ki so potrebne za ohranitev drevesnega življenja.

Toda čim bolj rastejo drevesne veje v dolžino, toliko bolj so spodnji deli vejevja zanemarjeni glede svoje prehrane in ker primanjkuje gradiva zato, se ne morejo na njih razviti cvetni popki. Zato se pri kronah prosto rastočega drevja (brez primerenega, pravilnega obrezovanja) spodnji obrastki na vejah suše. Naloga gospodarja, da njegova dolžnost je, da pomaga tem delom do razvoja in tako izboljša življenjske pogoje drevesa; ni se treba bati, da bi bilo to delo zastojno. Božje drevo se ti bo za tvojo pozornost izkazalo hvaležno s tem, da ti bo dalo jeseni obilico lepo razvitega sadja.

Zemlja

Knjiga vseh knjig — sv. pismo nam pojasnjuje, kako je Bog ustvaril človeka: »Iz oblikoval je torej Gospod Bog človeka iz zemlje. Po svoji telesnosti smo vsi del zemlje, kos prirode, ki nas obdaja. Zato ni nič čudnega, da slehernega človeka vežejo na zemlji neke skrite vezi, ki se v gotovih trenutkih pokažejo z vso silo. To so prirodne vezi, položene v človeško naravo od prve ure človeškega življenja s snovjo, iz katere so bili vzeti.

Razen teh prvobitnih vezi je pa človek priklenjen na zemljo tudi z vezmi popolne odvisnosti od zemlje glede na telesno življenje. Brez dobrin, ki nam jih nudi »matična zemlja, je telesno življenje nemogoče; vse namreč, kar potrebujemo za ohranitev telesa, kar nam služi za hrano, stanovanje, obleko itd., je proizvod zemlje. Vsem smo torej povezani z zemljo: samo človeški duh ali duša je prosta zemskimi vezmi, ker je v nji vsejana iskra božja, a

še duh je skrit v telesu in tako na neki način v svojem tuzemskem življenju tudi odvisen od zemlje.

Mnogokrat človek v vrvežu vsakdanjega življenja pozabi na te pravzravnice z zemljo; posebno mestni človek se je od zemlje močno oddaljil in se je odtujil. Moderna sredstva tehničnega napredka so človeku res odmaknila od zemlje in ga bolj in bolj še oddmikajo. Saj izgleda, kakor da bi ga naredila za gospodarja nad zemljo, za oblastnika, ki si je zemeljske moči in sile podjarmil in svobodno ravna z njimi. Celo kmečki človek, ki je ostal zemlji po svojem poklicu najbližji, se ji je v zadnjih desetletjih začel s samimi koraki oddmikati. Ne oddmikati samo po načinu obdelovanja, pri katerem se delo bolj in bolj »poučinja« (racionalizira) in po obliki gospodarjenja, kjer se naravno gospodarstvo čedalje bolj umika denarnemu, ampak tudi po načinu življenja in po svoji notranji mi-

selnosti in notranjem doživljanju. Kazalo je, da bo mati-zemlja, naša rednica in skrbnica, ostala prepuščena samo tistim bornim ljudem, ki si v silnem zagonu tehničnega napredka se bodo mogli poiskati boljšega stališča, kakor da obdelujejo zemljo.

Ljudje pa, ki so vse stvari tudi v času sedanjih zmudenih pojmov gledali in ocenjevali ter vrednotili s pravim merilom, so opozarjali naše slovenske ljudi, da je poleg vsega zemlja vendarle največja tvorna dobrina, ki edina ostane in edina daje, četudi se vse drugo poruši in uniči. Videti je pa bilo, da so bile takšne besede — glas vpijočega v puščavi. Množice ljudi, zlasti mladih, so drvele v mesta in tovarne, da si poiščejo boljši zaslužek in udobnejše življenje. Tolažili smo se, češ, zemlja jih ne more rediti; premalo imamo zemlje: morajo s trebuhom za kruhom. Zemlja je pa ostajala na pol obdelana ali celo neobdelana. Kar je je pa bilo obdelane, je bila slabo udelana; gnojnica se nam je razlivala po jarkih, gnoj je plesnil ali se sušil: kdo bi se ubijal — ne spleča se ...

Naenkrat nas je pa vse udarilo po umu in srcu: samo zemlja nas bo ohranila, sicer smo izgubljeni. Vsi smo se hipoma zavedli,

da je res zemlja naša mati — vse drugo nas lahko zapusti in se nam izneveri. Mestni in delavski ljudje, ki so prej bežali z dežele, modrujejo, kam bodo šli ona kmetec, če vse drugo odpove. Pravijo, da bodo pomagali obdelovati zemljo in se tako vsaj skromno preživljali. Vsem tistim, ki so nekoč prešerno obrnili zemlji hrbet, vhaajo misli in želje k domači kmečki hiši: tudi zanje se bo dobilo, če bo vse akrbno obdelano in z ljubeznijo odgojeno.

V težkih časih se stvari uvrstijo spet po pravem redu. In v takšnih časih se zablestita zemlja in kmečki dom v pravi luči. Tehnični napredek prinaša uničevanje in smrt, mesta in tovarne danes so, jutri jih skoro več ni — zemlja pa ostane in rodi njim, ki o radi imajo. Mnogo smo o tem govorili in pisali v zadnjih letih, poučavali našo mladino in svarili. Premalo otipljiv je bil tačas naš nauk — besede so letele v prazno. Sedaj je prišla učinkovitejša učiteljica: stiska in je pokazala in še kaže dovolj otipljivo in prepričevalno: Kdor je imel možnost ostati pri zemlji in ji je ostal zvest, bo za svojo zvestobo obilno poplačan. Zakaj mati zemlja, prej zaničevana, je danes poveljavana.

Uničevanje plevela

Po naših njivah, travnikih in deteljističnih se med posevke prav radi vgnezdijo najrazličnejši pleveli. Deloma rastejo pleveli iz starih korenin in ostankov iz prejšnjih let, deloma jih posejemo z nečistimi semeni ali z gnojem. Zato nikoli ni preveč paznje pri čiščenju in odberi semen; zato moramo strogo paziti, da imamo gnoj brez bolezenskih in plevelnih kali. Odpadki rastlin ne spadajo na gnoj, ker se tako najlažje raznašajo gljivične bolezni, kot gnilooba, plesni itd.; tudi pleve, odpadki pri čiščenju semen, seneni zdrob in podobno ne spada na gnojišča. Vse take odpadke vrzimo na poseben kup, na kompost. Vsaka kmetija bi morala imeti za take odpadke poseben prostor, ločen od gnojišča; po dveh ali treh letih bi imeli iz teh odpadkov dober kompost, najboljši gnoj za vrtove in travnike; klice bolezni in ostanki plevelnih semen se v tem času zaduše in uničijo; vse skupaj sprsteni. Kup je treba večkrat premetati, politi z gnojnico, primešati cestno blato, smeti z dvorišča in vse, kar

nam je sicer v nadlego in napoto. Tako se bo tekom leta nabralo precej komposta. Drugo leto naj se napravi poleg prvega nov kup za te odpadke, onega prvega pa pustimo dozorevati. Vsaka kmetija bi morala imeti vsaj tri kupe komposta in bi tako imela vsako leto en kup za razvažanje na travnike, vrtove in njive. Imeli bi od tega dvojno korist: pridobitev nekaj prvovrstnega gnoja-komposta in v precejšnji meri uničenje raznih plevelov.

Kljub vsej pazljivosti se razšopiri na polju dosti in preveč plevela. Jemljejo našim posetvam prostor, svetlobo in zrak in hrano in vodo. V borbi za povečanje pridelkov naših polj in travnikov je zelo važna tudi borba proti plevelom. Na travnikih, pašnikih in deteljističnih je najboljšo sredstvo brananje. Tudi žita prenesejo brano zgodaj spomladi prav dobro. Kasneje, ko brananje ni več mogoče, ostane edino sredstvo trganje in ruvanje z roko ali kakim primernim ročnim orodjem. Zamudno je tako delo, toda potreb-

no, če nočemo, da bi pleveli dozoreli in s svojim semenom ogrozili setve še na-
prej.

Pri spomladankih posevkih koruze, pese, korenja, fižola in krompirja pa je uničevanje plevelov lažje in to z okopa-
vanjem in osipanjem. Glavno pravilo
nam mora biti: Plevela uničimo takoj v
začetku razvoja, najbolje že takrat, ko
jih še ne vidimo. Z okopavanjem uniču-
jemo plevela in rahljamo zemljo. S tem
omogočimo tudi mnogo boljše rast in po-
večamo pridelke. Vlaga se v rahli zemlji
bolje drži, zrak v tlu poveča toploto,
omogoča življenje najrazličnejšim malim
organizmom, ki pripravljajo hrano kore-
ninam kulturnih rastlin. Znan je prigo-

vor, da je pravilno in pogosto okopava-
nje polovico gnojenja. Najboljše se ob-
nese okopavanje ob lepem sončnem vre-
menu, da se podkopani pleveli posuše,
potrebno pa bi bilo okopavati po vsakem
težjem dežju, da se razbije skorja na po-
vršini in tako omogočimo dostop zraku
do korenin in onemogočimo vodi prehitro
izhlapevanje.

Ker je ročno okopavanje precej za-
mudno in drago, je okopalnik na kme-
tiji eno najbolj nujnih gospodarskih oro-
dij, ki nikjer ne bi smelo manjkati. Si-
cer pa je res, da je ročno delo ravno pri
okopavanju najbolj temeljito in da se
tudi povsod obnese. S. L.

Kako je s čebelami?

Lansko jesen smo čebelarji s skrbjo
zazimovali čebele. Večidel je panjem
manjkalo zimske zaloge in je bilo treba
ali družiti ali pa poseči v žep in dokrmi-
ti. Slovenski čebelarji smo izdali za de-
naturirani sladkor lepe denarce saj pra-
vijo, da se je pokrnilo okrog 18 vagonov
ali 180.000 kg po 9 din, kar znese čeden
mesec nad poldrugi milijon dinarjev. S
tem zneskom smo rešili slovensko čebe-
larstvo popolne katastrofe, vendar je ver-
jetno, da je kljub temu do tretjina pa-
njev čez zimo padla.

Čebele so dobro prezimile, čeprav je
bila zima ostra. Kajti mraz je držal do-
kaj enakomerno in to je za prezimova-
nje ugodno. Sredi zime — konec januar-
ja — je bilo nekaj toliko toplih dni, da
se je žival otrebila, nato pa spet sedla v
zimsko gručo. Poraba medu je bila nor-
malna in se suče okrog 1 kg na panj in
mesec. Zaradi ugodne zime je bilo malo
mrtvic in so družine kljub temu, da so
bile jeseni šibke, prišle v pomlad razme-
zoma dovolj živahne.

Letošnja pomlad pa je bila do sedaj
spet neugodna. Mrzli vetrovi so povzro-
čili, da je ostalo zunaj mnogo izletne ži-
vali, ki jo je toplo sonce sicer izvabilo iz
panjev, a zaradi mrzlih vetrov je opešala
in otrpnila. Namesto, da bi se panji pol-
nili s čebelami, smo s strahom ugotov-
ljali, da se praznijo. Kajti, če ni izletnih
čebel, se panj ne more razvijati ugodno.
Zimske zaloge so pri koncu. Kdor ne pa-
zi, je v nevarnosti, da mu sedaj sredi

pomladi plemenjaki ne pašejo od lakote.
Zunaj je paše malo ali nič, ker je pre-
hladno in je rastlinstvo v razvoju zaosta-
lo. Zato naj bi vsak čebelar, ki je rešil
svoje družine doslej, skrbno pazil, da
mu družine sedaj ne obnemorejo. Vsaj
2 kg zaloge mora imeti na strani vsak
panj da smo lahko brez skrbi. Kjer je
ni, jo je treba dodati in sicer v večji por-
ciji naenkrat, da čebel brez potrebe ne
razburjamo.

Ker so družine letos slabo razvite, so
bo vse odrinilo. Roji bodo pozni, prav ta-
ko opravi, ki jih mora čebelar izvršiti,
če hoče imeti uspeh. V mislih imam pred-
vsem prestavljanje ali prevešanje. Opo-
zoriti je treba naš čebelarski svet, naj ne
prestavlja prežgodaj, ker s tem družino
zavre v razvoj. Dokler ni plodišče po-
polnoma zasedeno, ga je treba pustiti v
miru. Toliko časa tudi ni pričakovati, da
bi se družina pripravljala na roj, razen,
če ima prav staro matico in obilo trojine.

Pazimo zlasti na zdravje čebel. Kdor
je zasledil v kakšnem panju pojave gri-
že, naj pobere nekaj odmrlih čebel in jih
pošlje v preiskavo veterinarsko-bakterio-
loškemu zavodu v Ljubljani, da ugotovi,
če morda niso bolne na nosami. Letos
namreč zima in tudi lanska medena za-
loga ni bila taka, da bi bila griža opravi-
vičljiva.

Vsak napreden čebelar ve, da ima pri-
čakovati dobrega donosa le od zdravih
in močnih družin. Nihče naj ne drži prav
opešanih panjev s slabo, morda že staro

matico, ker ne bo z njimi gladko nič. Boljše je po dva takšna panja združiti. Kajti naši stari čebelarji očetje so prav vedeli, da je samo pri močnih plemenjaki pridelek in da uspeh nikakor ni odvisen od števila panjev, ampak od zdravja in moči družin.

Skrbimo torej v vsem obsegu za močan in pravilen razvoj družin, da bodo močne prišle v glavno spomladansko pašo. Prvo v tem pravcu je hrana, drugo toplota in mir. Ne brskajmo preveč po panjih in in ohlajajmo plodišč. Sedaj je odeja in opaž bolj potrebna kakor meseca novembra in decembra. Upajmo, da bo letos vendar enkrat dobra paša. Naša skrb bodi obrnjena samo v to, da plemenjake pripravimo zanj, da bodo zdravi in močni lahko v polnem obsegu izkoristili pašo in nam po dolgih letih zopet prinesli kaj cvenka v žep, ki se je doslej le praznil. Nihče naj ne pozabi tudi na to, da je med izvrstno hranilo in da bomo mogli tudi čebelarji s svojim pridelkom prispevati k prehrani naroda v težkih dneh.

Gospodarske drobtine

Kako pomagamo bolnemu vinu. Ako je znak, da se hoče vino skisati, moramo v najhujšem mrazu premešati s primernim kolom vino od dna do vrha. Kmalu (v 14 dneh) bo vino čisto, zgubi rudečico in kislino ter ostane tudi v bodoče dobro. — Ako je vino vlečljivo (gosto), moramo sežgati vinsko trto v pepel, ga denemo polno pest v vrečico in jo obesimo v sod; gotovo je, da se vino popravi. — Če pa ima okus po plesnobi, vzamemo sveženj žajbelja, ali na 1260 l 30 peres kadulje (*Salvia hominum*); oboje se mora poprej na zraku posušiti, nakar šele lahko obesimo v sod. Da peresa ne plavajo po vinu, moramo spodaj (pod njim) obesiti nekaj težkega. V vinu jih pustimo 24 ur — nakar vino poizkusimo. Ako ima še po plesnobi okus, pustimo žajbelj ali kaduljo toliko časa v sodu, da se popravi. Pač pa je treba paziti, da ti dve rastlini ne visita pre dolgo v vinu — sicer bi znal njun duh prevladovati. Treba je pač večkrat poskušati.

Da damo vinu dober okus. Sodu, ki vsebuje okrog 1300 l vina, damo, zavito v tanko vrečico, celih 35 gr nageljevih žbic in 35 gr cimeta, v drugo vrečico pa zrezanih 35 gr galgana (*Alpinia galanga*) in tako, da prideta obe vrečici na dno sode (s pomočjo snažne uteži). Od teh začimb žobi vino izborni okus; treba je večkrat poizkusiti, da kakor hitro ugotovimo istega, vzamemo vrečici iz sode.

Domača lekarna

Za škulo ali zagotino. Kuhaj suho smokey na mleku, devaj toplo na škulo in na lice. Se bo prepustila.

Za zapeko. (Dunajski recept.) Šest dekagramov kropa vlij na šest gramov sene in gram korijandra. Ko je stalo četrtn ure, precedi in razpusti v odlitku 10 gramov mane in 6 gramov vinskega kamna. Izpij tega pol kupice na tešče. Če ne pomaga takoj, pij še par dni. Se ne drži dolgo; je najboljše, če pripraviš vsak dan sproti. Za otroke je dobro odvajalo mana malega jesena, tako tudi za bolnike in priletne. Sok iztisni spomladi iz vej in posuši. Pol žličke mane raztopi na toplem mleku ali na kropu in izpij tri žlice zjutraj na tešče.

Da se umirijo živeci. Mete, brijaja, majarona in pomarančne lupine namoči na cvičku, uživaj po par žlic na dan in si utiraj život. To okrepi život in izčisti pljuča in prša.

Za krče v mehurju, če zastaja voda: Četrtn kilograma pšenične moke in dve pesti gomilic prevri na toliko vode, da bo gost močnik, namaži za dva prsta debelo na platno, zavij in pokladaj gorko, kolikor prenese koža, na mehur. Če ne pomaga takoj, deni drug obkladek, kadar se ohladi prvi. Glede toplote obklada poskušaj, če prenaša lice. Roka ni varno merilo.

Laneno olje uživaj in si devaj obkladek, če te zbada v pljučih.

Naduha je močna posledica hudih prehlajen, dolgih naporov in hoje. Pri hudih napadih pomagajo obkladki vročega vinskega kisa. Še boljše so obkladki črnega kruha, ki je prevrel na kisu. Melisin čaj dajaj pri napadu po žlici in utiraj žlezo pod ušesom z žganjem. V Bosni zdravijo naduho s česnom takole: Bolnik vzame vsako jutro 1—2 stročka in izpije na to kupico mlačne vode. Tako delaj 41 dni in pravijo, da pomaga. Stroček česna in požirek vode za njim (na tešče) prežene tudi omotico, ki prihaja od žoloda.

Glava boli. Hrvatice zmešajo kruh in krušni kvas, kis in kapljo žganja in navežejo na čelo. To je boljše kakor krompirjev obkladek, ki je včasih naravnost škodljiv.

Zatečene noge mučijo marsikatero gospodinjstvo. Nekaterim pomaga, če postavi noge na segreto hrastovo desko in jih naterejo s toplim lanenim oljem. Umivanje z vodo škoduje nekaterim; je boljše, da si taki zbršejo noge z bato, namočeno v arniko ali v spirit. Mnogim gospodinjam zatečejo noge od stoje in dela, so zvečer zatečene in splaknejo čez noč. To ni nevarno. Če je pa noga tudi zjutraj zatečena ali celo obe, potem je treba

zdravnika, ki določi vzrok zatekanja. Mnogo bolniki pokažejo noge in si lahko pomagajo v začetku. Preveč mesne hrane škoduje nogam.

Pismo neznani pisateljici

Spoštovana gospa učiteljica I. G.!

Večkrat mi je prišlo na misel, da bi Vam pisala. Vendar zaradi raznih ovir pišem šele danes. Jaz sem štirinajst let stara deklica iz Šinkovega turna. Zelo rada bi vedela, kako je ime Vam in na kateri šoli zdaj učite. Še mnogo drugega bi Vas rada

vprašala in Vam povedala. Vedno pišete v »Domoljubcu« pod prilogo »Gospodar in gospodinja« kaj takega, kar je meni zelo všeč, namreč o svojih učencih in učenkah. Hvala Vam lepa. Jaz bi rada kaj takega čitala, kar je tudi zame primerno in potrebno. Prosim Vas, napišite prihodnjič, kako in kaj naj jaz delam, kako naj živim, po kateri poti naj hodim, da bom srečna in zadovoljna v življenju.

Najlepše Vas pozdravlja in roko poljublja, četudi neznana deklica

Šinkov turn.

GOSPODARSKE VESTI

Danes bomo objavili zadnje cene na ljubljanskem trgu, ki so bile naslednje:

Meso: govedina I. vrste 16—18, II. vrste 13—15, jezik 18, vampi 10, pljuča 6, jetra 14, ledvice 16, možgani 20, loj 14—24; teletina I. vrste 20, II. vrste 1—18, jetra 24, pljuča 18; svinjina I. vrste 24, II. vrste 18, pljuča 8, jetra 13, ledvice 19, domača slanina s kožo 23, slanina brez kože 25, salo in riba 26, trebušna slanina 24, domača mast 34, šunka 28—32, prekajeno meso 26—28, prekajena glava 14, jezik 24; meso drobnice: koštrunovo meso 14—16, jagnjentina 16—20, kozličevina 20 dinarjev kilogram.

Klobase: krakovske 30—35, debrecinske 30—35, hrenovke 28—30, safalade 28—30, tlačénke 16—20, sveže kranjske 30, polprekajene kranjske 40, suhe kranjske 60, prekajena slanina 25—30 din kg.

Perutnina: kokoš komad 30—50, zaklana 22—30 din kg, petelin komad 30—45, zaklan 28 din kg, raca komad 30—40, zaklana 26 din kg, gos komad 35—60, zaklana 24—25 din kg, golob komad 6—7 din, domač zajec komad 15—25 din, pulard zaklan 34—36 din kg, kapun 36—40 dinarjev.

Kurivo: premog 440—460 din tona, trda drva 160—170 din 1 prm, trda drva žagala 170—190 din, mehka drva 90 din, oglje 130—350 din kilogram.

Zelenjava: radič domač 8—14, kislo zelje 350—4, kolerabe 1, špinaca 14—16, lukén grah 18, konoplja 18, laneno seme 14, čebula 3—3.50, por 5, česenj 12—24, krompir 1.75—2.50, repa 1, kislá repa 250, korenje 4—5, peteršilj 6—16, rdeča pesa 5—6 din kilogram.

Mleko in mlečni izdelki: mleko 250—3 din liter, surovo maslo 48—50, čajno maslo 50—56, krhano maslo 48—52, bohínski sir 40—44, sirček 8—10, polelementalec 44, trapist I. vrste 38—40, II. vrste 34—36 din kilogram.

Krma: seno sladko 120—140, polsladko 110—120, kisló 100—110, slama 80 din cent.

Pijače: vino belo 16—20, rdeče 16—18 din liter, pivo 7—8 din steklenica, malinovec 26 din kg, rum 50—70 din liter, kuhano žganje 50—60 din liter.

Sadje: jabolka I. vrste 14, II. vrste 10—12, III. vrste 8—10, suhe češplje 14—24, suhe hruške 12—20, orehi 14—16, luščeni orehi 48—52 din kilogram.

Mlevski izdelki: moka pšenična 3t. 0 9.50, enotna 3.50, kaša 8—10, ješprenj 7.50—9.25, ješprenjček 9—13, otrobi 3—3.50, koruzna moka 4.75—5, koruzni zdrob 5—6.50, pšenični zdrob 0—10, ajdova moka I. vrste 11—13, II. vrste 9—10, ržena moka 6—7.25 din kilogram.

Žito: rž 4.50, ječmen 4.50, proso 5—6, koruza 4—4.25, ajda 6—7, fižol ribničan 6—7, prepeličar 8—12, grah 16—18, leča 15 din kilogram.

Najvažnejše specerijsko blago: kava mešana 168, kristalni sladkor beli 18.50, sladkor v kockah 20.50, kavna primes 21—26, riž I. vrste 18, II. vrste 16, namizno olje 27, jedilno olje 24.50, vinski kis 4—5, navadni kis 2.50—3, sol 2.50, testenine I. 16—20, II. 10—14, lug 3 din kilogram, petrolej 9 din liter.

Kmetje, obdelajte vsako ped zemlje!

PRAVNI NASVETI

Krivo pričevanje. P. A. L. O. Tožili ste zaradi žaljenja časti posestnika. K razpravi niste prišli, ker ste bili na orožnih vajah. Imeli ste zastopnika. V vaši odsotnosti se je stvar tako rešila, da je bil nasprotnik oproščen, ker priča ni potrdila zatrjevana žalitve in ste bili obsojeni na povračilo stroškov. Ko ste s pričo govorili, ki vas je pustila na cedilu, se je ta izgovarjal, da je pač drugače govoril po nagovarjanju nasprotnika in vam je obljubil, da bo sam trpel vse vaše stroške. Ko ste mu pa končno povedali, koliko znašajo vaši stroški, pa se mu zdijo previsoki in je pripravljen plačati le polovico istih, drugo polovico pa naj bi plačal nasprotnik. — Stvar je zmešana. Gre zato, ali je priča res po krivem pričal na sodišču, ali pa je priča vas napačno informiral, predno ste vložili tožbo. Če je priča na sodišču zavestno drugače govoril, kot je bilo v resnici, potem je krivo kričal. Če je to storil po nagovarjanju nasprotnika, potem sta oba, priča in vaš nasprotnik, kriva krivega pričevanja. Oba lahko ovadite in bosta oba kaznovana, če se bo krivo pričevanje dokazalo. Če bo priča obsojen zaradi krivega pričevanja, potem boste lahko zahtevali obnovu kazenskega postopka v zadevi zaradi žaljenja časti in bo tam izšla nova sodba, s katero bo nasprotnik obsojen in bo moral on trpeti vse stroške.

Lastnoročno spisana oporoka. L. I. F. Lastnoročno spisana in podpisana oporoka, s katero ste razpolagali s svojim premoženjem za slučaj smrti, bo veljavna. Ni potreba, da bi jo podpisale tudi priče. Če sami ne bi napisali oporoke, potem bi jo morale podpisati poleg vas še tri oporočne priče in sicer vsaka s pristavkom, da je oporočna priča. — Oporoko lahko hranite pri sebi, lahko jo daste pa tudi v zaprti kuverti v hrambo kakemu znanecu, z naročilom, da jo ob vaši smrti izroči sodišču. Če pa hočete dati svojo oporoko v hrambo sodišču, morate pa plačati še tozadevno posebno takso.

Zapisniki na sodišču. S. F. P. Sodišče piše razpravne zapisnike, zaslišanje prič itd. vedno le v enem izvodu. Sodišče ni dolžno, da bi istočasno napravilo tudi prepise zapisnikov za stranke. Saj imajo prizadete stranke pravico, da istočasno tudi same pišejo, ali pa, da naknadno zaprosijo za vpogled spisa in si takrat prepisejo iz spisa, kar jim je treba. Navada pa je, če se zapisniki pišejo na sodišču s strojem, in če stranke za to prosijo in ndajo na razpolago potreben papir, da sodišče dovoli, da se istočasno na stroju napišejo tudi drugopisi zapisnikov za stranke.

Užitkarica. I. S. Č. Užitkarica ima pravico zahtevati pogojen prevžitek v naravi na posestvu, kjer ima dosmrtno stanovanje. Le če bi imela utemeljen vzrok, da pač ne

more več na tem posestvu živeti; potem ima pravico, da se odseli proč in da se ji da prevžitek ali pa vrednost istega tudi na drugem mestu. Ker se je vaša prevžitkarica preselila brez razloga, niste vi dolžni, da za njo nosite vžitek v naravi. Stvar vžitkarice je, da se pobriga, da bo koga poslala po mleko, ki ji dnevno pripada. Namesto mleka lahko daste vžitkarici vrednost mleka v vaši vasi v denarju. — Če bi bila vžitkarica umobolna, tako da bi morala biti oskrbovana v zavodu, boste morali njen vžitek dajati zavodu za bolno vžitkarico, primanjkljaj na oskrbovalnih stroških bo pa morala primakniti občina.

Prepoceni prodan gozd? U. T. P. Lanško leto ste kupili od sosedu točno določen del gozda in košenino za določeno ceno 5000 din. Sosed je napravil s vami pogodbo pri odvetniku, samo števila parcele je zaenkrat izostala, ker bi se moral odprodani svet gozda oddeliti od stare parcele in po zemljemercu odmeriti. Ker sosed ni plačal tozadevnih stroškov, je stvar pri odvetniku zaležala, dočim ste sami takoj začeli kupljeni svet uživati. Medtem so začele cene nepremičninam rasti in sosed ni voljan več dati prvotno odločeni del gozda, ampak manj, češ da je pod ceno prodal. Vi pa hočete, da se drži pogodbe, ali pa vam poravnava vso škodo. — Ustno sklenjeno in pri odvetniku zapisana pogodba je veljavna, ker je bil v naravi točno določen del gozda in košenine, ki ste ju kupili in tudi cena. Po količinah, ki ste jih v naravi zataknili, bi mogel zemljemerec izračunati točno površino in tudinapraviti naris za delitev prejšnje parcele. Te pogodbe sosed ne more enostransko razveljaviti. Če je medtem, po kupčiji, cena narasla, je šlo vam v prilog. Če bi cena padla, pa bi vi kot kupec imeli škodo. Le, če bi bila cena za časa sklenjene pogodbe prenilka, da ni dosegla niti polovice obče vrednosti sveta, potem bi mogel sosed zahtevati razveljavljenje pogodbe zaradi prikrajšanja prekopolovične vrednosti. — Če sta oba sporazumna, pa lahko pogodbo razveljavita: sosed vam mora vrniti kupnino z obrestmi in stroški, vi mu morate pa izročiti nepremičnino in pridelek. — Če nočete pogodbe razveljaviti, morate sosedu tožiti na izpolnitev pogodbe; sosed mora podpisati listino, s katero bo omogočen prepis dela gozda na vas.

Za omotičnost slovi korenina jegliča. Prevri je 15 gramov na četrt litra kropla in uživaj kupico tega na teče.

Kmetje, obdelajte vsako ped zemlje!